

II. Meşrutiyet Dönemi Yabancı Mekteplerinden Zükura(Erkeklerle) Mahsus İngiliz Mektebi (Tedrisat Programı, Talimatı Dahiliyesi, Değerlendirilmesi)

İbrahim Caner Türk*
ORCID: 0000-0002-7204-4067

Öz

Bu çalışmada, II.Meşrutiyet dönemi mekteplerinden Zükura(erkeklerle) Mahsus İngiliz Mektebi tedrisat programı, talimatı dahiliyesi aktarılıp analiz edilmektedir. Buna göre; Osmanlı Devleti topraklarında yabancı devletlerin açmış olduğu okulların sayısı 19. Yüzyılın sonları ve 20. Yüzyılın başlarında artış göstermiştir ve açılan bu okullardan birisi de 1905’de İstanbul’da kurulmuş Zükura(erkeklerle) Mahsus İngiliz Mektebi’dir. Okulun idare heyetini başta İngiltere büyükelçisi ve konsolosu olmak üzere İngiliz vatandaşları oluşturmaktadır. Tedris heyeti de çoğunlukla İngiliz öğretmenlerden oluşmaktadır. Okul, İstanbul’da ikamet eden İngiliz çocuklarıyla çeşitli millet çocuklarına İngiliz terbiyesi vermeyi amaçlamaktadır. İlgili okul, öğrencilerini bir yandan lise sınıflarına ve ortaokul ve meslek okullarına hazırlayan, öbür yandan da genel bilgi veren bir eğitim kurumudur. Okul öğrencide azim ve metanet, özgür irade, mesuliyet hissi, özgüven, itaat fikri, dürüstlük, insaf ve doğrulukla muamele, temizlik ve beden sağlığı edinme gibi hasletleri kazandırmayı gaye edinmiştir. Bu doğrultuda tedrici olarak çeşitli disiplinlere dair bilgiler verilmektedir. Okuldaki müfredatın temel amacının İngiliz dilini ve kültürünü sevdirmek olduğu da anlaşılmaktadır. Bütün bu yönleriyle ilgili okulun eğitim açısından yararlı, ancak siyasi açıdan zararlı olduğu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: II. Meşrutiyet dönemi, Zükura(erkeklerle) Mahsus İngiliz Mektebi, Tedrisat programı, Talimatı dâhiliye.

Gönderme Tarihi: 10/11/2020

Kabul Tarihi:26/12/2020

* Doç. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Erzincan, Türkiye, icanerturk25@hotmail.com

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

TÜRK, İ. C.,” II. Meşrutiyet Dönemi Yabancı Mekteplerinden Zükura(Erkeklerle) Mahsus İngiliz Mektebi (Tedrisat Programı, Talimatı Dahiliyesi, Değerlendirilmesi)”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 7, S. 4., 2020, s.2197-2223.

British School For Boys, One of The Foreign Schools In The 2nd Constitutional Period (Curriculum, Internal Regulations, Evaluation)

İbrahim Caner Türk*
ORCID: 0000-0002-7204-4067

Abstract

In this study, the curriculum and internal regulations of “Zükura(erkeklerle) Mahsus İngiliz Mektebi” is told and analyzed. Accordingly, the number of schools opened by foreign states in the territory of the Ottoman Empire increased in the late 19th and early 20th centuries, and one of these schools was the British School for Boys established in 1905. The school's administrative committee is formed by British citizens, primarily the British ambassador and consul. The teachers' committee mostly consists of English teachers. The school aims to give English education to British children and children of various nationalities residing at Istanbul. The school is an educational institution that prepares its students for high school classes and secondary and vocational schools on the one hand and that provides general information on the other. The school aims to bring in students some traits such as perseverance and fortitude, free will, sense of responsibility, self-confidence, the idea of obedience, honesty, treatment with fairness and accuracy, cleanliness and physical health. In this direction, information is given about various disciplines gradually. It is understood that the main purpose of the curriculum in the school is to popularize the English language and culture. Regarding all these aspects, the school is considered to be beneficial in terms of education, but politically harmful.

Keywords: 2ND Constitutional Period, British School For Boys,, Curriculum, Internal Regulations.

Received Date: 10/11/2020

Accepted Date: 26/12/2020

* Assoc. Prof. Dr., Erzincan Binali Yildirim University Faculty of Science And Literature, Department Of History, Erzincan, Turkey, icanerturk25@hotmail.com

You can refer to this article as follows:

TÜRK, İ.C., “British School For Boys, One Of The Foreign Schools In The 2nd Constitutional Period (Curriculum, Internal Regulations, Evaluation)”, *Academic Journal of History And Idea*, C. 7, S. 4., 2020, p.2197-2223.

II. Зарубежные школы для мужчин конституционной эры, английская школа для мужчин (образовательная программа, внутреннее обучение, оценка)

Резюме

В этом исследовании передана и проанализирована образовательная программа английской школы Zükura (для мужчин), которая является одной из школ Второй конституционной эры. Согласно этому; Количество школ, открытых иностранными государствами на территории Османской империи, увеличилось в конце 19-го - начале 20-го века, и одной из таких школ была Английская школа для мужчин, основанная в 1905 году в Стамбуле. В административный совет школы входят британские граждане, особенно британский посол и консул. Комитет по образованию состоит в основном из британских учителей. Школа направлена на обучение английскому языку детей, проживающих в Стамбуле, и детей разных национальностей. Соответствующая школа - это учебное заведение, которое, с одной стороны, готовит своих учеников к учебе в старших классах, средних школах и профессиональных училищах, а с другой - предоставляет общую информацию. Цель школы - привить ученикам такие качества, как настойчивость и стойкость, свободную волю, чувство ответственности, уверенность в себе, идею послушания, честность, справедливость, чистоту и физическое здоровье. В этом направлении информация по различным дисциплинам предоставляется постепенно. Понятно, что основная цель учебной программы в школе - популяризация английского языка и культуры. По всем этим аспектам школа считается полезной для образования, но политически вредной.

Ключевые слова: II. Период конституционной монархии, Специальная английская школа для мужчин, Образовательная программа, Инструктаж по внутренней медицине.

Получено: 10/11/2020

Принято: 26/12/2020

Giriş

Osmanlı Devleti hâkimiyeti altındaki azınlıkları, din ve mezhep aidiyetinin esas alındığı millet sistemine göre yönetmiştir. Çok dinli ve çok milletli devlet özelliğine sahip Osmanlı Devleti'nde eğitim ve öğretim kurumları da farklıydı. Dini topluluklar kendi dillerini konuşmakta, kendilerine ait dini ve eğitim kurumları ile kültürlerini korumakta serbestti. Böyle bir ortamda azınlıklara tanınan bu serbesti ve haklardan yararlanan yabancılar da özellikle 19. Yüzyılın ortalarından itibaren sayıları hızla artan okullarını açtı. Devleti bir ağ gibi kuşatan bu eğitim kurumlarının sayısı zaman zaman devlet okullarını da geçip, en ücra köşelere kadar yayıldı.

Osmanlı Okul Sistemi Ve Yabancı Okullar

Eğitimin Batılı bir anlayışla devlet görevleri arasına girmesinden sonraki döneminde, Osmanlı Devleti'nde üç çeşit özel öğretim kurumu mevcuttu. Bunlar:

- a. Çoğunluğu oluşturan Müslüman Osmanlılar tarafından açılmış bulunan medreseler ve mektepler,
- b. Azınlıkta olan ve Müslüman olmayan Osmanlı cemaatleri tarafından açılmış bulunan özel okul ve kuruluşlar,
- c. Yabancılar tarafından açılmış okul ve kuruluşlardır.

Osmanlı Devleti'nde yabancı okullara yönelik ilk düzenleme olarak ifade edilebilecek 1869 Maarifi Umumiye Nizamnamesi ile getirilmiş nizamnamede "*Mekatib-i Hususiye*" olarak nitelenen yabancı okullar Nizamnamenin 129. Maddesine bağlı olarak yasal çerçevede serbestçe açılabilir hale gelmiştir. İlgili maddede: "*Mekatib-i hususiye bazı mahallerde cemaatler tarafından veya gerek Tebaa-i Devlet-i Aliye ve gerek tebaa-i ecnebiyeden olan efrad ve eşhastan biri canibinden ücretli ve ücretsiz olarak ihdas ve tesis olunan mekteplerdir ki, bunların mesarifat ve muhassasatı*

müessisleri tarafından veyahut merbut oldukları vakıfları canibinden idare ve rüyet kılınır” ifadesi yer almaktadır¹

Osmanlı Devleti’nde Yabancı Okulların Tarihi Gelişimi

Osmanlı ülkesinde yabancı özel öğretimin vücut bulabilmesi, söz konusu devletin siyasî ve askerî üstünlük dönemleri olan 1535-1569, 1581, 1604 tarihlerinde bir takım Avrupalı devletler tebaası için yalnızca bir lütufkârlık ve tek yanlı olarak tanıdığı ayrıcalıkların Osmanlı’nın duraklama ve gerileme dönemleri olarak kabul ettiğimiz 1673-1740 tarihinde bir hak gibi öne sürülerek “imtiyaza-i ecnebiye”, “kapitülasyon” adı verilen ahitler biçiminde döndürülmesi nedeniyle olmuştur.²

Dinî amaçlı eğitim yapabilme izni, yalnızca izin sayılması gerekirken, bu imtiyaz giderek bir hak olmuş ve bir kapitülasyon ayrıcalığı sayılmıştır. Başlangıçta dinî yönü ağır basan bir eğitimi esas alan ve bu nedenle de kiliselere bağlı kurumlar olarak örgütlenilen söz konusu okulların yanında elçilikler de birer “Elçilik okulu” açmaya başlamıştır. Bu okullar, belirli bir zaman geçtikten sonra da amaçlarının dışına taşarak birer yabancı devlet okulu olarak etkinliklerini devam ettirmişlerdir.³

Azınlıklara verilen haklar da zamanla genişletilmiş, onlar da verilen hakları suistimal etmişler ve değişik konularda işlerine nasıl gelmişse öyle uygulamışlardır. Nihayet yabancı ülke vatandaşlarıyla devam eden bu zincirleme ilişkiler neticesinde eğitimde cemaat okullarından başka, elçilik okullarını da aşan bir “Yabancı okul” kavramı ortaya çıkmıştır.⁴

Başlangıçta bütün hakları suistimal ederek gayrimüslim okullarına değişik biçimlerde etki yapan Fransız, İngiliz, İtalyan, Amerikan... vb. devletler hukuki dayanakları olmaksızın denetimden tamamen uzak bir şekilde kendi öğretim kurumlarını da oluşturmaya başladılar. Bu kurumlar her çeşit kayıttan, yani pek çoğu ruhsatsız olarak her çeşit yükümlülükten sorumluluktan uzak olarak açılmıştır. Kendilerine uygun ve belli hedefler doğrultusunda etkinliklerine hız vermişlerdir. Hiç

¹ Düstur, I. Tertip, c.2, s.204; Mahmud Cevad, *Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı*, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1338, s. 493.

² Ayten Sezer, *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar(1923-1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1999, s. 6; Süleyman Büyükkarcı, “Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Azınlık ve Yabancı Okullar”, *Prof. Dr. Yahya Akyüz’e Armağan Türk Eğitim Tarihi Araştırmaları-Eğitim ve Kültür Yazıları*, (Edit Prof. Dr. Cemil Öztürk-Dr. İlhami Fındıkçı), Pegem Akademi, Ankara, 2011, s. 523.

³ M. Hidayet Vahapoğlu, *Osmanlı’dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okullar*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1990, s. 94-95; Büyükkarcı, a.g.m., s. 523.

⁴ İlknur Polat Haydaroğlu, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Yabancı Okullar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s. 9-19.

şüphesizdir ki, amaçları önce kendi dillerini, kültürlerini yaymak, daha sonra da siyasî etkinlik kazanmak, belli cemaat ve gruplar üzerinde söz sahibi olmak, siyasî ve kültürel alanlarda kendi menfaatlerine uygun durumlar ve ortamlar koyabilmektir.⁵

Böyle bir ortamda azınlıklara tanınan serbestî ve haklardan da yararlanan yabancılar özellikle 19. Yüzyılın ortalarından itibaren sayıları hızla artan okullarını açtılar. 1840'lı yıllardan itibaren hızlı bir artış görülmüş, bu artış 1850'li ve 1860'lı yıllarda oldukça büyük rakamlara ulaşmıştır. Ancak 1869'da çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, yabancı okullara belirli bir denetim getirdiği için, bu çoğalma ve yayılma kısmi olarak kontrol altına alınabilmiştir.⁶

İngiliz-Protestan Okullarının Tarihi Gelişimi

İngiltere'nin küresel bir güç olarak dünya siyasetinde varlığını devam ettirebilmesi için siyasî ve askerî eylemler kadar kültürel ve sosyal etkinliklerde de bulunması gerekiyordu. Eğitim alanında başlatılan girişimler de bu bağlamda değerlendirilmelidir.⁷

İngiliz okulları Osmanlı coğrafyasında diğer batılı devletlere göre daha azdı. Bunda Osmanlı Devleti'nin mesafeli duruşu etkiliydi. İngiltere'nin Ortadoğu'ya yönelik siyaseti bu tavrın takınılmasını gerekli kılmıştı.

1856'ya kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda on İngiliz Okulu vardı. 1869'a kadar Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nin yayınlanmasıyla sayıları otuza ulaştı. 1876'da ise bu sayı ikiye katlanarak elliye ulaştı.⁸

1900'lü yıllarda ise İngiliz okullarının sayısı artarak doksan beşe ulaştı. Bunun iki sebebi vardı: Birincisi Kamil ve Münif Paşaların müsamahalı davranışları, ikincisi ise Rotschild ve Montefiore ailelerinin desteğiydi. İngiliz hükümeti ruhsatsız olan okulların onayını resmen talep etti. Vilayetlerle yapılan yazışmalar sonucunda 1903 tarihli irade ile seksen üç adet İngiliz kurumunun varlığı resmen tanındı. Daha sonra bu sayı yüz kırk dokuza yükseldi. Bunların yüz on beşi okul idi.⁹

⁵ Halit Ertuğrul, *Kültürümüzü Etkileyen Okullar*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2002, s. 155; Sebahattin Arıbaş-Ezlam Susam ve Hikmet Zelyurt, "Türkiye'de Misyoner Okulları", *Prof. Dr. Yahya Akyüz'e Armağan Türk Eğitim Araştırmaları-Eğitim Kültür Yazıları*, (Edit Prof. Dr. Cemil Öztürk-Dr. İlhami Fındıkçı, Pegem Akademi, Ankara, 2011, s. 237; Sezer, a.g.e., s. 6; Büyükkarcı, a.g.m., s. 523-524.

⁶ Ertuğrul, a.g.e., s.203.

⁷ Cengiz Atlı, *İstanbul'da İki İngiliz Okulu İngiliz Kız Ortaokulu İngiliz Erkek Lisesi*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 28.

⁸ C. Atlı, a.g.e., s. 20.

⁹ Şamil Mutlu, *Osmanlı Devleti'nde Misyoner Okulları*, Gökkuşbu Yayinevi, İstanbul, 2005, s. 238.

İstanbul'da ilk İngiliz Okulu 1842'de açıldı. Burada tıp eğitimi verilecekti. Okulun ismi "Free Church Scotland Scoth Mission" idi. Öğrenci kitlesi de "Leh Musevileri"nden oluşmakta idi. Karma eğitim veren bir okuldu. 1898'de okula bir yetimhane binası da eklendi. İkinci İngiliz Okulu ise "London Jews Society" tarafından Kiremitçi Ahmet Çelebi Mahallesinde hizmete girecekti. Okulun ismi "London Jews Society English School" idi. Okul 1875 öncesinde faaliyete geçmiş olmasına rağmen resmiyet kazanamamıştı. İstanbul'da üçüncü okul Hasköy, Kiremitçi Ahmet Çelebi Mahallesi, Kırkmerdiven Sokakta bulunan "Church of Scotland Scoth Mission" isimli okuldu. 1859'da inşa edildi. Okul 4 Temmuz 1871'de Osmanlı makamlarınca tanındı.¹⁰

Dördüncü okul ise 1858'de "English High School", beşinci okul ise Kumkapı İncirdibi Mahallesi'nde 1887'de açılan "English Mission House" idi. Yetim çocuklar için açılmış bir okuldu. Aynı dönemde Cebel-i Lübnan'da, Selanik'de, Bağdat'ta, Suriye'de, Halep'te, Kudüs'te, İzmir'de, Beyrut'ta da İngiliz okulları bulunmaktaydı. İngiliz okulları daha çok Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'da yoğunlaşmıştı.¹¹

1905'te Osmanlı Devleti'nde faaliyet gösteren İngiliz okullarının sayısı 115 civarında idi. Bu okullarda 3400 civarında kız ve yine aynı rakamda erkek öğrenci eğitim gördü. Toplam rakam 8677 öğrenciye ulaşmakta idi. Okullardaki öğretmen sayısı ise 297 idi. Erkek öğretmenler kadar kadın öğretmenler de görev yapmaktaydı.¹²

Farklı seviyelerde ve çeşitte açılan İngiliz okullarından birisi de 1905 tarihinde kurulan Zükura(erkeklerle) Mahsus İngiliz Mektebi idi.

II. Meşrutiyet Dönemi Yabancı Mekteplerinden Zükura(Erkeklerle) Mahsus İngiliz Mektebi

II. Meşrutiyet dönemi yabancı mekteplerinden Zükura Mahsus İngiliz Mektebinin 1330-1331 öğretim yılına dair tedrisat programı, talimatı dâhiliyesi şu şekildeydi.¹³

Zükura Mahsus İngiliz Mektebi

Heyet İdare

¹⁰ Ş. Mutlu, *a.g.e.*, s. 258.

¹¹ Erkan Cevizliler, "XIX. Yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'ndeki İngiliz Okulları Üzerine Bir İnceleme", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Konya, 2014, S. 12, s.119-155.

¹² C. Atlı, *a.g.e.*, s. 32.

¹³ Zükura Mahsus İngiliz Mektebi, Dersaadet, s.1330-1331.

Reisi Fahri: İngiltere Sefir Kebiri Asaletli Sör Lui Malat K.T.M.J cenapları, Heyet-i İdare Reisi: İngiltere Konsolosu Mösyö Vu cenapları, Heyeti İdare Reisi sanisi İngiltere Ticaret Odası Reisi Sör Adam Bilok Cenapları.

Heyeti İdare Azası

Artur Binir Cenapları, Muhterem R. Feriyo Cenapları, E.T. Hayden Cenapları, A.Niyoz Cenapları, Vezdedar Fahri Alfred S. Silli Cenapları, Katip Fahri D. Alend Cenapları, Nakd mevcut müstevdi' ve mükeffil F. E. Vital Cenapları, Tabip Müdavî Doktor Can Makalin Cenapları.

Heyeti Tedrisiye

Müdür Oxford Darülfünunu'na mensub Mösyö Sefir Meşabir, İngilizce ve Riyaziyat muallimlerinden Mösyö Mayor Mütakaf(Durham Darülfünunu'na mensub), Mösyö H. Eldros(Londra Darülfünununundan), Mösyö J.M.Etkinson(Londra Darülfünununundan), Mösyö J. A. Elvel B. A.(Oxford Darülfünunu'na mensub), S. J. Dean(Londra Darülfünunu'na mensub), Mösyö Dik(Londra Darülfünununundan). Türkçe Muallimleri Refik Bey, Ruşen Bey. Fransızca Muallimleri Mösyö Lambert, Mösyö Ferbiyan. Leyli kısmın mubassıra ve müdiresi Misis Y.T. Graham.

Malumat-I Umumiye

Mekteb

Mekteb heyeti tesisiye tarafından intihab olunan bir encümen marifetiyle idare olunmaktadır. Dersaadetin mukim İngiliz çocuklarıyla mileli saire etfaline İngiliz terbiyesi vermeyi gaye ittihaz eden mezkur mekteb 1905 senesinde küşad edilmiştir.

Mekteb Nişantaşında Teşvikiye Caddesinde gayet havadar ve güzel bir mevkide kain olub talebenin teneffüsüne mahsus vasi ve gayet güzel tesviye edilmiş bir bahçeye malikdir.

Mektebin leyli(yatılı) ve neharî(gündüzlü) kısımları ayrı binalardadır. Leyli kısmı kırk beş talebeyi suhuletle istiab edebilecek(içine alabilecek) yirmi iki odalı İngiliz usulü lavabo, banyo mahalleri, vesaiti teshiniyeye(sahne alanlarına) malikdir.

Yanında bulunan asıl tedrisat dairesi büyük içtima salonu bir jimnastikhane, bir resimhane, bir kütüphane ve dokuz dershaneden müteşekkildir.

En ciddi İngiliz müessesatını numune ittihaz etmiş olan mekteb şakirdanda fikri mesuliyet uyandırmaya gayretle kuvvetli seciyelere malik olmalarına sa'y edecektir(gayret gösterecektir).

Bir İngiliz mektebinde tedrisi lazım gelen mevaddan maade Türkçe ve Fransızca lisanlarının tedrisatına da ehemmiyet vermekte olan mekteb teşkilatının semerat-ı nafiasını şimdiden iktitafa(almaya) muvaffak olmaya başladığı 1913 senesinde Londra Ticaret Odası'ndan yirmi üç takdirname olmak üzere ahz ettiği 88 tasdiknameden müstebandır (aşikardır).

Kayd ve Kabul: Mektebe şakird kayd ettirmek için müdürüne müracaat edilir. Müdüriyet tarafından verilen kabul varakası kayd olmağa namzed şakirdin velisi tarafından imla edilir.

Encümen idare bazı ahvalde bir talebenin ademi kabul hakkını muhafaza eder. Mektebe yedi yaşından itibaren şakird kabul edilir. 18 yaşına vasil olub tedrisata devam etmek arzusunda bulunan talebelerin velileri müdür mektebden ayrıca müsaade istemeleri lazımdır.

On dört yaşında olub İngilizce tekellüm edemeyen etfal mektebe ancak encümen idarenin tavsiye mahsusasıyla kabul edilebilir.

Derslerin Müddet Devamı ve Tatilleri

Sene-i tedrisiye üç kısma ayrılır: 1. Efrenci 16 Eylülünden 25 Kânun-u Evvele kadar. 2. Efrenci 1 Kanun-u Sâni'den 31 Marta kadar. 3. Efrenci 1 Nisandan 30 Hazirana kadar.

Sene başı ve Paskalya tatilleri onar gündür. Yaz tatili Efrenci Temmuz birinden Eylül onbeşine kadar devam eder. Mekteb Pazar günü tatildir. Cumartesi günleri ise bazı fazla dersler ile talebenin iştiraki lazım olan oyunlara tahsis edilmiştir.

Ademi Devam

Mektebe devam mecburidir. Müdürün izni olmaksızın talebe ademi devam gösteremez. Şakirdandan biri mecburi olarak mektebe gelmediği takdirde akraba veyahut velisinden mazuriyetini müş'ir(bildiren) bir vesika getirmeye mecburdur.

Bir sebebe mebni mektebe gönderilmeyen talebenin hemen velisi mektebe işar keyfiyet etmeye mecburdur. Şakirdandan biri esbabı sıhhiyeden dolayı devam etmediği

takdirde mektebe avdetinde tabibden bir rapor getirecek ve mezkur şakirdin tekrar kabul olunup olunmayacağı mektebce tedkik ve tayin olunacaktır.

Sıhhi Rapor

Yaz tatilinden sonra gerek eski talebe ve gerek mektebe yeni kabul olunmak isteyen çocuklar ahvali sıhhiyelerine dair mekteb tarafından verilen bir raporu akraba ve velilerine imza ettirmeye mecburdurlar. Şakirdandan biri sari bir hastalığa düşer olduğu takdirde, müdür mektebe hemen haber verilecek ve şakird mezkur ancak müdürün müsaadesiyle yeniden mektebe kabul edilecektir. Yeni talebe bir aşı şahadetnamesi ibraz eylemeye mecburdur.

Mektebi Terk Edecekler

Çocuklarını mektebden almak isteyen ebeveyn bu halden müdüriyeti taksit nihayetinden bir ay evvel haberdar etmelidir, aksi takdirde mürur edecek taksidi tamamen tediye edecektir.

Mektebin müddet-i tahsiliyesini ikmal etmezden evvel tahsilde muvaffak olan talebenin mektebden alınmasının tevliid edeceği mehazir hakkında ulyayı etfalin(ebeveynin) nazarı dikkati celb olunur.

Tahsil ve iktisab malumat(bilgi elde etmek) nokta nazarından mektebin son seneleri evvelce yapılan tedrisatın mütemmimidir(tamamlayıcıdır). Esasen müdüriyet mektebde uzun bir müddet tahsiliye esnasında bulunmuş veyahut mektebi ikmal edebilmiş talebeye tasdikname vermeyi kararlaştırmıştır.

Vazifeler

Talebeye verilen vazifeleri evde yapmaya mecburdur. İş bu vazifelerin yapılması için lazım olan müddet şakirdin yaşına göre bir ila iki saat arasındadır. İşbu müddet sa'yin kemal dikkat ve itina ile sarf olunmasına dikkat edilmesi vazifelerin ihzarî için şakirdin dikkat mainden daha ziyade veyahut daha noksan müddet sarf ettiğinin müdüriyete İhbar edilmesi ebeveyn ve velilerinden rica olunur.

Oyunlar

Heyeti tedrisiyenin tahtı nezaretinde olarak oyunlar tertib olunur. Tekmil şakirdan oyuna iştirak eder. Ancak tabibden hususi bir rapor ibraz edenler istisna edilebilirler. Faaliyeti teşvik ve tergib etmek(şevklendirme) için şakirdan kısımlara tefrik olunur. Top

oyunları jimnastik ve yüzmek vesair oyunlar da kısımlar beyinde(arasında) müsabakalar tertib olunur.

Ziyaret saatleri

Müdür talebenin akraba veya velilerini, taksid zamanında, Salı ve Perşembe günleri saat alafranga birbuçukdan üçe kadar ve Cuma günleri sabahları öğleye kadar kabul eder.

Üniforma

Kış mevsiminde mektebin markasını havi kasket ile fanila iksa olunur(giyilir), yazın dahi talebe mektebin alamet-i farikasını havi hasır şapka iksa eder. Arzu edenler fesi giyebilirler. “Futbol” ve “kırikit” tesmiye olunan top oyunları oynamak için şakirdde elbise-i mahsusa bulunmalıdır. Mektebin mecburi bir üniforması yok ise de talebenin koyu renk elbise giymeleri mekteb tarafından müstelzimidir(lüzumludur).

Kütüphane

Mektep bir kütüphaneye malik olup talebe arzu ettiği kitapları okumak hakkını haizdirler. Son sınıftaki şakirdanın mütalaalarını tevsi’ maksadıyla kütüphaneden istifade etmeleri müstelzimidir.

Musiki

Üç ayda üç lirayı Osmani te-diye etmek şartıyla talebe piyano dersi alabilir. Mekteb musiki-i savti (koro) için talebe arasından bir heyet teşkil eder.

İngiliz Umumi Mektepleri Usul Ve Sistemi Hakkında İzahat

İngilizler; Memaliki sairede tatbik edilegelen usul tedrisi ve terbiyeden birçok hususatda ayrılmış olan bir usul kabul etmişlerdir. Bu usul hakkında ebeveyn ve şakirdana tafsilat i’tası lazımdır. İngiliz mektepleri herşeyden evvel şakirdin ahlak ve seciyesini tenmiyeye(geliştirmeye) atf ehemmiyet eyler ve mezkur gayeye vusul için de talebenin ders zamanlarından hariç işgalat kendileri için her hususda istifade bahş olmasına dikkat eder.

Mezkur usul tatbikat ve ameliyatın nazariyata olan rüchan(üstünlük) ve tefevvukunu(üstünlüğünü) nazari itibara alarak hayatta muvaffak olabilmek için yalnız tedrisatın kifayet etmeyeceği esasatı üzerine müstenittir. Mekteb hususatı atiyeti tedrisi ve talim etmeyi tesmim etmiştir(önceden kararlaştırmıştır) .

- i. Azim ve metanet. İstiklal nefsi.
- ii. Hissi mesuliyet, teşebbüsü şahsi ile me-luf olmak.
- iii. Fikr itaat.
- iv. Doğru söz ve doğru öz. İnsaf ve hakkaniyet ile muamele.
- v. Nezafet ve sıhhat-i bedeniye.

Bu usul hususatı atiyeyi dahi ihtiva eder.

i. Oyunlar, sporlar, cimnastikler sıdk ve hulus ile hareketi hak ve insaf ile muameleyi, merdane hareketi, teşebbüs-ü şahsiyi, sıhhati bedeniye ve vesaireyi talim etmek için.

ii. Şakirdin sınıfta muhafızlık vazifesi usul-(diğerlerine karşı veya diğerlerinin harekâtından mesul olmak hususatında mümarese peyda etmek(maharet kazanmak) ve kendi kendini hüsnü idare etmek-i'tidal demini muhafa etmek(ıfrat ve tefrite düşmeme anını muhafaza etmek)-Hizmet etmeye alışdırmak, terbiye- i dimağiye ve itaatde mümarese etmek için)

iii. Mekteb dram cemiyeti-(mecalis-i umumiyyede ve muvacehe-i nasda(insanlar huzurunda) etvar ve hareketde ve hüsnü takrir ve sanat-ı kelimde vesairede mümarese peyda etmek için)

Şakirdan heyeti talimiyenin nezareti tahtında kendi işlerinin kısmı azamını kendileri idare ve tedvir ederler(yönetirler).

Musiki-i savti(koro) dersi de ilave edilmiştir.

Keşşaflık Teşkilatı

Gayesi terbiye-i bedeniye ve terbiye-i ahlakiyenin tevsii olan teşkilat.

Mektebde spor oyunları dört şubeye ayrılmıştır. Şubatı mezkurenin umur ve hususatı mektebce tayin edilen “zabit” lerin yed idaresine tevdi’ edilmiştir, her sınıfta muallimin taht idaresinde bulunan bir takım “çavuş”veya müzakereciler de vardır ki bunlar sınıfta ve talebenin mesaisine aid hususatdan mesuldürler.

Bu suretle talebe daha küçük yaşdan kendini hüsnü idareye ve amirlerine karşı itaat ve itimada alışdırılmış oluyor.

Şurası tavzih etmelidir ki mektebin takip etmekte olduğu gaye yalnız İngilizce tedrisatı ile talebenin iktisabı malumat etmesine münhasır kalmıyor. Mektebin maksadı aslisi şakirdana ileride hayata atıldıkları zaman mücadeleden galip çıkmak için lazım gelen terbiyeyi vermektir

Çocuklar pek genç olarak ve henüz mektebde müddet-i tahsiliyeyi ikmal etmeden ve hatta “mektebden çıktığına dair” bir şehadetname ahz etmeden mektebi terk ederler ise mektebin gaye-i emelini hız husule getiremeyeceği aşikârdır. Şurası dahi şayanı dikkatdir ki icrayı nüfuz ve murakebe etmek imtiyazatına mazhar olanlar bilhassa büyükcesinde bulunan şakirdandır.

Alekseser talebe son sınıfa geldiği zaman mektebde almış olduğu terbiyenin semeratını iktifat etmeye(almaya) ve asar terakki ve tekemmül izharına başlar.

Hıfzı sıhhat nokta-i nazarından mektebce müttehız(ittihaz edilen) bazı talimat vardır ki bu talimatda ceyyid hevaya, leyli talebenin giyeceği elbiseye aid olub şakirdanın istifadesini temin eder.

Mektebin adat ve itiyadatına talebenin az müddet zarfında peydayı istinay etmesi lazımdır. Ancak tabibin gösterdiği lüzum üzerine bazı şakirdan hakkında istisnaiyat icra olunur, fakat ahval-i adiyede çocukların mümkün olduğu kadar çabuk olarak mektebin talimatına tatbik hareket etmesine müsaade edilmesi ebeveynden rica olunur.

Tedrisat Programı

Sınıfı Mahsus

Durusun Muhtasar Programı

Durus-u İbtidaiyye: İki sınıf: Tali, Ali.

İngiliz Lisanı: Berliç ve Gavan usulleri¹⁴ ile İngiliz lisanının bilfiil ameli suretde tedris ve talim, mükaleme, resm ve eşgali ile ifham ve talim, oyunları, “fonetikoz” yani usul-u savtiye, kıraat ezber, imla.

Tarih: Malumat-ı İbtidaiyyeyi, ahval-i umumiyede vekayi ve mevzuat tarihiye ile irtibat ve taalluku olan nekatı, ifadatı, menakıbı ve istılahatı, büyük kral ve padişahları,

¹⁴ Öğrencinin yakın çevresinde devamlı gördüğü eşya, şahıs ve tabiattaki manzaralarla bunlara delalet eden isimler, sıfatlar, fiiller ve edatlardan cümle ve hikâyeler üretmek dilin doğru, akıcı ve düzgün söylenmesine ve irab kaidelerine uygun olarak öğrenmekten ibaretti.

azim muharebatı, eslihayı sancakları, posta pulları ve meskukatı Türk tarihinden bir takım hikayatı ananatu ihtiva edecektir.

Coğrafya: Plan ve haritaları, coğrafya ıstılahatını ve(lüleci çamurundan, mamul kabartma haritalar vasıtasıyla husule getirilen resimler ile izah ve beyanını) İstanbul ile Türkiye'nin ahval ve coğrafyasına dair bazı efkar ve mütalaatı ihtiva edecektir.

Şubatı İbtidaiyye 2: Tali, Ali.

Hesab: İdad(Ta'dad ve terkim(sayma-sıralama), kerrat cedveli(çarpım tablosu). Amal erbaa(dört işlem) üzerine basit ve esasi mesail ve temrin(alıştırma))

Funun: Tabiattan tettebbu'(araştırma) ve mütalaaa nebatat ve hayvanat.

Resim yapmak: Adi el ile tersim ve mesahat.

El Yazısı: El yazısı veya hüsnü hat hurufatın ve idadın teşekkül ve tahriri, meşk defteri, siyah tahtada meşk.

İhtar: Umumi usul tedrise mübaşeret etmek için İngilizceleri kafi derecede iyi oluncaya kadar çocukların bu sınıfta kalmaları elzemdir.

Birinci Sınıf veya Birinci Sene

İngilizce: Şifahi, yazılmış mevzuat kolay ve terkiyat, mümaresat-ı savtiye(ses alıştırılmaları), kıraat ve imla, kavaid lisaniye ibtidaiyye başlıca filler.

Tarih: İngiliz tarihinden hikayat ve menakıb-ı vukuatı tarihiyenin sırasıyla ezman ve tarihini irae eden(gösteren) harita ve cedavil.

Coğrafya: Fenni tarihin tedrisatıyla alakadar olmak üzere İngiltere haritasının tettebbu' ve tedrisi. Türkiye haritası, İbtidai Coğrafyayı tabiisiyle arzın taksmatı tabiiyesine dair malumat.

Türkçe: Yalnız Türk talebe için.

Fransızca: Doğrudan doğruya en kolay usul-u ameliye ile lisanın tedrisi, kıraat, mükaleme.

İhar: Mektebde mevcut tekmiil Fransızca ve Türkçe sınıfları İngilizce için kabul olunan esasdan farklı esasat üzerine olduklarından bir şakird Fransızca ve İngilizcede başka başka sınıflarda bulunabilecektir.

Şube C

Hesab: A'mal-i erbaa-basit mürekkeb, basit küsürat-ı adiyeye, hesabı zihni.

Funun: Tabiatın tetebbu' ve mütalaa-İşbu durus ibtidai ilm hayvanat, ilmi nebatat ve ilmi arz üzerine vaki olur. Coğrafya ile telakki olan kolay fizyografi fenni dahi kısmı fenniye dâhildir.

Resim: El ile adi resim yapmak-Mevad ve eşyayı adiyenin tersimi, zihin veya hatıradan resim ibtidai olarak lüleci çamuru ile model veya sair resim yapmak.

El yazısı veya Hüsnü Hat: İbtidai sınıfın aynıdır.

İkinci Sınıf

İngilizce: İnşa ve kitabet, Kıraat, İmla, Ezber ders, İstihrac kavaidi lisaniye usulü üzere sırf ibtidai inşa kelimelerin müştekatı(türemiş kelimeler) hakkında tetebbu'.

Tarih: Britanyayı Kebir Adaları'nın Tarihi, İngiltere Tarihi ile taalluk ve münasebeti olan tarih-i umumi, Türk talebesine mahsus olmak üzere Türkiye tarihi.

Coğrafya: Kıtaatı arz üzerindeki memalike dair malumatı umumiye, bunların sekene(sakin olanları) ve ahali, teşkilatı tabiiye mahsulayı Britanya Kebir adalarının rih ahval coğrafyası, Türkiye'ye dair daha vazih ve vasi malumat.

Türkçe: Yalnız Türk talebesine mahsustur.

Fransızca: Doğrudan doğruya tatbikat usulü, mükâleme, kıraat, ezber ders, sarfi ibtidai, muntazam ifal veya ifal kıyasiye.

Şube F

Hesab: Kavaidi ibtidaiyye ve esasiyenin tekerrür ve ihyası, mesail ve esele(asıl) esasiye, mesukatı Osmaniye usulü a'şari(ondalık) küsürat ve mukayaset, hesabı zihni.

Fünun: Mebadi(ilk unsurlar), hikmet, ilmi arz, ilmi heyet tabiatda tashih tetebbu'.

Resim: C şubesinin aynı fazla olarak mücessem(görünen) resim yapmak.

El Yazısı veya Hüsnü Hat: Envai yazılar; Müdevver(yuvarlak) ve hurufatdaki meylin tecrübesi, nesit hurufat, meşki istinsah etmedeki iktidar ve kabiliyet, eldeki istikrar yani elin titrememesi hususatı, mektub zarfları üzerini yazmak yani adres yazmak vesair.

Üçüncü Sınıf

Şube-i Taliye

İngilizce: Kitabet, cümle ve kelamın suret ve teşkili, kavaid lisan, tahlil sarfi ve nahvi(nahive ait) kıraat, ezber, imla, kolay usul kitabet ibareler teşkili.

Tarih: Avrupa tarih umumisi, Avrupayı hazırım tevsi ve tekmili, büyük hükümet adamlarının tercümei hali, Türk talebesi için Tarihi Osmani.

Coğrafya: Istılahat ve tabirat coğrafyanın tekerrürü ile coğrafyayı riyazi hakkında bazı mütalaat, İngiltere Hükümeti'nin coğrafyası Avrupa kıtada şehirleri ve taksimatı siyasiye idariyesi, Balkan şube ceziresi, bahri sefid ve bahri siyah havzaları hakkında tetebbüatı hususiye.

Türkçe: Yalnız Türk talebesine mahsusdur.

Fransızca: Sarf, tahlil, birinci kademe imla kıraat ve metne dair izahat, ezber mükaleme.

Şube E

Hesab: Tekerrür, madrubat(çarpılan sayı)-kasım(bölen) müşterek azam, misl müşterek asgar, mesahat, tenasüb basite(basit kıyas), faiz basit İngiliz Türk ve Fransız meskukatı ile mukayesatı üzerine hesabatı zihniye, metre yani usulu a'şari.

Funun: Tekrar, ilmi hayvanat üzerine daha vasi mütalaat, hayvanatda vezaifü'l aza, nebatat-nebatatda vezaifü'l aza, ilmi arz.

Resim: F şubesinin ayınıdır.

Hüsnü Hat: Mukaddimki ameliyatın aynı olup matbu yazı taklid olunur.

Hendese: Tarifat, hutut, zaviye ve müsellesat(açı ve üçgen) üzerine mesail en basit temrinatların mizanı.

Türkçe: İlk üç sınıfların talebe-i müslimesi üç hususu sınıfta Türkçe tahsil ederler. Bu saatler mektebde saati muayyene ve muntazaması haricinde bulunduğu takdirde, Türkçe öğrenmek isteyen diğer çocuklar bu sınıfı takip edebilirler. Bu üç sınıfın programı ber-vechi ati mevaddı ihtiva eder.

Birinci Sınıf: Elifba, hat ve kıraatı ibtidaiyye, sade imla.

İkinci Sınıf: Hat ve Kıraat, imla(biraz daha güç), başlıca kavaidi sarfiye, kolay şiirlerden ezber.

Üçüncü Sınıf: Kıraat, imla, sarf, ezber, kitabet vazifeleri, bazı tarihi ve edebi dersler.

Dördüncü sınıftan itibaren Türkçe lisanı isteyen çocuklara muntazaman öğretilir. Sunufu aliye çocuklar Türkçe yerine Latince veyahut hususi İngilizce veya riyaziyat ve daktilografi derslerini de takip edebilir.

Üçüncü Sınıf

Şube-i Aliye

Şube D

Bu sınıf üçüncü sınıfa(şube-i taliyeye) muvazidir ve dersleri hemen aynıdır. Bu sınıf mektebe geç dahil olup sınıf-1 aliye derslerini takip edebilecek derecede İngilizce lisanına vakıf olmayan ve küçük sınıflara sinleri(yaşları) hasebiyle dahil olmayan çocuklar içindir.

Sınıf-1 ibtidaiyeyi muvaffakiyetle takibe muvafık olan çocuklar ekseriyetle bu sınıfta okumaya mecbur değildirler. Bu iki sınıf arasındaki başlıca fark mükaleme, riyaziyat usul savtiyeye dair olan mütalaatı munzammadan(ilave edilenden) ibarettir.

Dördüncü Sınıf

İngilizce: Edebiyat usul tahrir kitabet, usul-ü mürasele(mektuplaşma), sarf, tahlil nahvi, ezber, şerh imla.

Tarih: İngiltere ve İngiliz İmparatorluğu tarihi.

Coğrafya: İngiltere İmparatorluğu Avrupa dünyanın ve ticaretgah olan meşhur şehirleri coğrafyası.

Türkçe: Berliç usulü, elifba, kıraat ve hat gayet basit kavaid-i sarfiye misallerle beraber.

Fransızca: Kavaid-i basite-i sarafiye, ifal kıyasiye ve gayri kıyasiye tahlil sarfi ve nahvi, imla, kıraat, ezber, kitabet.

Şube S

Hesap: Meskukat, siklet(ağırlık) ve ölçüler, ihtisar(sadeleştirme), kasım müşterek a'zam, misl müşterek asgar, madrubat, i'dad vahiliye, kesr a'şarı, tenasüb(kıyas), faiz basit yüzde faiz, kar ve zarar, sathı müstatil(dikdörtgen).

Cebir: Kavaidi ibtidaiyyeye tebdil ve hazf(değiştirme ve silme), muadele-i basite(basit eşitlik), muadele-i mürekkebe(karışık eşitlik) ve madrubat.

Hendese: Tekrar, mütebayin(zıtlık), kadayat, zaviye, müsellesat ve mevazi davalarıyla mesail mizan.

Funun: Cazibe-i arz hararet, mebhas ziya, mebhas sada, manyatizma, elektrik.

Resim: Balçık resimlerinin taklidi, tersim-i tabii, umumi eşya, tersim-i zihni.

Hat: Emirname, bordro tahriri, fen tabaat, cimler.

Usul-u Defteri: Defteri kebir üzerine temrinatı basitede, vezne defteri.

Beşinci Sınıf

İngilizce: Kitabet, tahlil, tarih lisan, iştikak, ilmi elsine hakkında tettebbuatı ibtidaiyye, lisanı ticari, imla.

Tarih ticaret, tarih kadim.

Coğrafyayı ticari ve tabii.

Türkçe: Berliç usulü ma-ba'd(sonraki) küçük imlalar, sarf-ı ibtidai kıraat, Kelimat-ı Sehile(Arabi, Farisi kolay ezber)

Fransızca: Kavaidin tekrarı, tahlil kıraat, kitabet, mekatibi ticariye.

Şube B

Hesap: Sutuh, hacim, yüzde faiz, faiz-i basit ve mürekkebe, sermaye tahvilat, tahmin, logaritma, usulü hesap, zihni çabuk hesap yapmak usulü.

Cebir: Tekrar madrubat muadele-i tebdil(eşitlik değiştirme) ve hazf, kesri adi, ikinci derece muadele rakam şekli hattı.

Hendese: Eşkali müsteviye(düz şekiller) ameli ve nazari.

Hat: Makbuzat, senedat vesair evrak-ı ticariyenin tesvidi(yazılması) ve tahriri tipografya.¹⁵

¹⁵ Tipografi-Tipografya: Harf ve semboller kullanılarak yaratılan görsel tasarımlar.

Resim: Balçık resimlerinin taklidi(daha müterakki)

İhtar: Mektebde hiç olmazsa üç sene müddet tahsilde bulunan şakirdan bu sınıfta bir imtihan verdikten sonra müessesenin ikinci derecede bir tasdiknamesi derecesinde olan bir şahadetnamesini alabilirler.

Altıncı Sınıf

İngilizce: Kitabet, usulü tahrir, edebiyat, muharririni meşhure hakkında tettebbüat, ibare.

Tarih: Umumi, ticari ve iktisadi, tarihi meşrutiyet.

İktisat: Nazariyat, tatbikat(ahval ve şerait-i ictimaiyye-i hazıra) ve maliye hakkında tatbikat.

Coğrafya: Coğrafyayı umumi hakkında tettebbüâtı amika(esaslı araştırma), hususi mevzuat, nakliyat, muhaceret şerait-i coğrafyanın tarihe olan tesiri.

Türkçe: Tekrar, sarf, imla, ezber kitabet, mektub, tarih ve edebiyattan müntehib(seçilmiş) kıraat, kelimat-ı Arapça, Türkçe daha vasi' mukayesede mekatibe-i ticariye ve kavaid-i sarfiyeyi takib edebilirler.

Fransızca: Kitabet, Nahiv, Edebiyat; muharririni meşhure hakkında tettebbüat, uslubları, Mekatibe-i Ticariye-i tercüme.

Şube A

Hesab: Hesab-ı Ticari, Poliçe, Kesr-i Aşari, Logaritma Hesabı, Tenasüb-ü Adedi, Tenasüb-ü Hendesi, Ekyal(ölçüler) ve mukayesat.

Cebir: İkinci derece muadele müfredat; kemiyet-i gayri kıyasiye tenasüb şekli.

Hendese: Tekrar, nisbet ve tenasüb-ü hendese.

Hat: Daha seri yazı şube (B)'ye müracaat.

Resim: Resim-i Hendesi, Hendese-i Mestaha, Hendese-i Mahceme, zihinden yapılacak güç resimler.

Muhasebe ve Usul-ü Defteri: Her nev ticarete müsta'mel olan defatir-i hususiye, Hukuk-u Ticariye ilh...

Stenografi¹⁶ Usulü: Nazariye-i sabıkanın tekrarı sa'y ve ameli ve imla-yı seri.

İhtar: Talebe altıncı sınıfta mezuniyet şهادetnamesi (Tam tasdiknameyi) ihraz edebilir. Bu neticeye vasil olabilmek için en az dört sene mektebin tedrisatını takip etmiş ve imtihani kazanmış olmak icab eder.

İhtisas Sınıfı

Bu sınıf bir sene ilave-i tahsili arzu eden talebe için vücuda getirilmiştir. El sine(lisanlar), riyaziyat ve ticaretde mütehasıs olarak henüz alamadıkları tasdiknameleri edinebilirler veyahut tettebbuatı hususiyeye hasır ve vücut ederler.

Riyaziyat: Müsellesat; Hendese-i Aliye ve mühendis mekteplerine dahil olmak için lazım olan mevad saireyi havidir.

Ticaret: Usul defteri ve stenografi hakkında tettebbuat-ı vasia. Stenografi iktisad, tarih iktisad, ilmi mali banka. Simsarlık, kavanin-i mevzuiye-i sarf ve sanat arzu eden talebe hususi bir lisan dersi takip edebilir. Bu takdirde gayelerine vasil olabilmelerini teshil edebilecek(kolaylaştırabilecek) hususi bir suret-i tesviye mevcuttur.

İngiltere (Publicschool) larına dahil olmak isteyen talebe de bu sınıfta ihzar edilebilir.

Talimatı Dahiliye

Tasnif

Talebe iki esas üzere tasnif olunur. Evvela sınıf, saniyen şube.

Birinci usul tasnif İngilizce ve diğer lisanlar, Tarih coğrafyayı tedrisatı nokta-i nazarından.

İkinci usul tasnif durusu ticariye ile riyaziyat, funun, resim ve mesail-i ticariye tedrisatı nokta-i nazarından.

Bu suretle talebenin şubat-ı funundan birinde görünen adem-i istidad fitriyesi diğerlerindeki mevki ve terakkisine mani olmaz.

¹⁶ Stenografi: Alfabenin harfleri, noktalama işaretleri, kelimeleri yerine semboller ve kısaltmalar kullanan çabuk yazma sistemi. Yazılar yakın, küçük ve dar yazıldığı için bu adı almıştır.

Taam(yemek)

Öğle yemeği mektebde, heyet-tedrisiye ile beraber, yemek arzusunda bulunan her şakird ayda 80 kuruş verir. Bazen mektebde taam etmek isteyen talebe her defa için beş kuruş ve yemeği beraber getirenler ise ayda yirmi kuruş sofraya ücreti verir.

Mektebde çamaşır yıkamak mecbur değildir.

Çamaşırını mektebde yıkamak isteyen talebe her üç ayda ayrıca 60 kuruş vermeye mecburdur.

Yılbaşı ve paskalya tatillerinde mektebde kalmak isteyen talebe müdiriyetten müsaade talep edecek ve yevmiye ayrıca bir çar-yek(çeyrek) lira verecektir.

Kitap

Lazım gelen kitapları mektebde satın almak mümkündür.

Leyli(yatılı) Talebe

Leyli şakirdan gerek heyet-i tedrisiyenin ve gerek müdirenin tahtı nezaretinde mektebin kısmı leylisinde ikamet ederler.

Mekteb idaresi onbeş günde bir her talebenin yedine kendi sa'y ve gayret ve hüsnü hareketleriyle sınıflarında ve şubelerinde ihraz ettikleri dereceleri müş'ir(gösteren) cüzüdan verir.

Te-diyat(ödemeler): Ücret Tedris

12 den dun(küçük) olan çocuklar her taksidde dört lirayı Osmani, 12 den efzun(büyük) yaşda olanlar her taksidde beşbuçuk lirayı Osmani vermeleri elzemdir.

Bu te-diyat her üçay bidayetinde yani Eylülde, Kanun-u Sanide ve Nisan'da peşinen ve tamamen ifa olunmalıdır. Ucurat vesaire için mahya(aylık) te-diyat kabul olunmaz.

Her şakird levazım kırtasiye ve oyunlar için her üç ay taksidi nihayetinde 36 kuruş sim(gümüş) akçe verir.

Kitap ve öğle taamı hesabı her taksit nihayetinde istifa olunur(tamamen alınır).

Aynı zamanda mektebde talebe bulunan iki kardeşin te-diyatından %10 ve üç veya daha ziyade kardeşler için %15 tenzilat icra olunur.

Leyliler İçin Te-diyat

(Ücreti Tedrisden Maade)

Her hafta başında evine giden leyli talebe(yani mektebde pazarertesi sabahından Cuma akşamına kadar bulunanlar) her taksidde 10 lirayı Osmani,

Ayda bir defa(Cuma önleden sonra pazartesi sabahına kadar) evine giden talebe için her taksidde 12 lirayı Osmani,

Yılbaşı ve “Paskalya” tatilleri dâhil olmadığı halde üç ay mektebde kalan talebe 13 lirayı Osmanidir.

Ayda bir defa evine gidenler mah cari-i efrenciyenin(geçen ayın) son Cuma günü -velevki bu Cuma ayın beşinci cuması ola- evlerine avdet ederler.

Mekteb Sınıf Saatleri

Sabahleyin saat dokuzdan on ikiyi çar-yek geçeye kadar. Öğleden sonra birbuçukdan dörde kadar.

Büyük sınıflar talebesi için bu saatler tezyid olunabilir.

Şakirdan sabahları saat Alafranga(Fransız usulü) sekizi elli beş geçe ve öğleden sonra biri yirmi beş geçe mektebde hazır bulunmaya mecburdurlar.

Mekteb saat dokuza yirmi kala açılır ve bundan evvel talebe mektebe giremez.

Sonuç ve Değerlendirme

II. Meşrutiyet Dönemi Yabancı Mekteplerinden Zükura (Erkeklerle) Mahsus İngiliz Mektebi(Tedrisat Programı, Talimatı Dâhiliyesi, Değerlendirilmesi) başlıklı bu çalışmanın sonuçları ve değerlendirilmesi maddeler halinde şöyle sıralanabilir:

1. Osmanlı Devleti toprakları içerisinde başlangıçta Gayri Müslim cemaatlerin okulları olarak ortaya çıkan ve daha sonraları yabancı devletlerin himayesi altına giren veya doğrudan yabancı devletlerin açmış olduğu tüm okulları “yabancı okul” kavramı ile açıklamak mümkündür.

2. Yabancıların açtıkları okulların sayısı 19. Yüzyılın sonları ve 20. Yüzyılın başlarında artış göstermiş, II. Abdülhamid döneminde artan tüm tedbirlere rağmen, yabancı okulların sayısındaki artışın önü alınamamıştır. Bu okullardan birisi de İstanbul’da açılmış İngiliz destekli Protestan Zükura Mahsus İngiliz mektebidir.

3. İdare heyeti fahri reisi İngiliz büyükelçisi, idare heyeti reisi İngiltere Konsolosu, idare heyeti ikinci reisi İngiltere Ticaret Odası reisi olan okulda heyet idare azaları ise muhtelif görevleri ifa edecek İngiliz vatandaşlarıdır.

4. Tedris heyeti İngiltere’nin önde gelen üniversitelerine mensup muallimlerle, iki Fransız, iki Türk muallimdir.

5. 1905 senesinde kurulan okul, İstanbul’da ikamet eden İngiliz çocuklarıyla çeşitli millet çocuklarına İngiliz terbiyesi vermeyi amaçlamaktadır.

6. Okul İngiliz usulü fiziki yapıya sahiptir.

7. İngiliz kurumlarını örnek alan okul öğrencide azim ve metanet, özgür irade, mesuliyet hissi, özgüven, itaat fikri, dürüstlük, insaf ve doğrulukla muamele, temizlik ve beden sağlığı edinme gibi hasletleri kazandırmayı gaye edinmiştir.

8. Okul, bir İngiliz okulunda öğretilen hususlardan başka Türkçe ve Fransızca lisanlarının öğretimine önem vermekte ve bu şekliyle birçok ödül almış bulunmaktadır.

9. Tedris senesi üç kısımdır sene başı ve Paskalya tatilleri on gün, yaz tatili 1 Temmuz’dan 15 Eylül’e kadardır. Pazar günleri okul tatildir.

10. İlgili okul, öğrencilerini bir yandan lise sınıflarına ve ortaokul ve meslek okullarına hazırlayan, öbür yandan da genel bilgi veren bir eğitim kurumudur. Okulun ilk ve orta bölümü vardır. Okula 7 yaşından itibaren öğrenci kabul edilir. 18 yaşına ulaşıp eğitimine devam etmek isteyen öğrenciler mekteb müdiriyetinden müsaade almaları lazımdır.

11. Şubeler, 6 sınıf ve ihtisas sınıfına ayrılmış okulda tedrici olarak İngiliz lisanı, Tarih, Coğrafya, Hesap, Fünun, Resim yapmak, El yazısı, Hüsnü Hat, Hendese, Cebir, Riyaziyat, Ticaret, Türkçe, Fransızca gibi dersler okutulmaktadır. Okula erkek çocuklar alınır.

12. Okul ücretlidir, Okulun giderleri ailelerden alınan ücretlerle karşılanmaktadır. 12 yaşından küçük olan talebe her taksitte dört lirayı Osmani, 12'den büyük olan talebe her taksitte beş buçuk lirayı Osmani vermek zorundadır. Ücret üç taksit halinde peşin alınır. Yemek, çamaşır yıkama, kitap, kırtasiye, oyunlar ücretlidir.

13. Okulun müfredatı belirlenen üç bölüme göre şekillenmiştir. Temel sınıf öğrencilerinin müfredatlarının İngiltere'de yer alan okullarla paralel yürütüldüğü görülmektedir. İngiliz Dili ve Edebiyatı dersleri de İngiltere'deki dil okullarıyla paralel yürütülmektedir. Okuldan mezun olanlar İngiltere'de eğitim imkânına sahiptirler.

14. Okuldaki müfredatın temel amacının hem İngiliz dilini öğretmek hem de öğrencilerin sempatik olarak anlamasına önderlik ederek İngiliz dilini ve İngiliz kültürünü sevdirmek olduğu anlaşılmaktadır. Dersleri alan öğrencilerin İngiliz yaşamını, inançlarını ve İngiliz yaşamının arka planını öğrenmeye çalıştığı görülmektedir.

15. Öğrencilere meslek kazandırmanın yanı sıra hayata hazırlama ve iyi bir dil eğitimi verildiği görülmektedir.

16. Bu yönleriyle ilgili okulun eğitim açısından yararlı, ancak siyasi açıdan zararlı olduğu değerlendirilmesinde bulunula bilinir.

Kaynaklar

ARIBAŞ, S., SUSAM, E. ve ZELYURT, H., “Türkiye’de Misyoner Okulları”, *Prof. Dr. Yahya Akyüz’e Armağan Türk Eğitim Araştırmaları-Eğitim Kültür Yazıları*, Editörler Prof. Dr. Cemil Öztürk-Dr. İlhami Fındıkçı, Pegem Akademi, Ankara 2011, s.233-241,.

ATLI, C., *İstanbul’da İki İngiliz Okulu İngiliz Kız Ortaokulu İngiliz Erkek Lisesi*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2015.

BÜYÜKKARCI, S. “Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Azınlık ve Yabancı Okullar”, *Prof. Dr. Yahya Akyüz’e Armağan Türk Eğitim Tarihi Araştırmaları-Eğitim ve Kültür Yazıları*, Editörler Prof. Dr. Cemil Öztürk-Dr. İlhami Fındıkçı, Pegem Akademi, Ankara 2011, 511-528,

CEVİZLİLER, E. “XIX. Yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti’ndeki İngiliz Okulları Üzerine Bir İnceleme”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Konya 2014, 12, s.119-155.

Düstur, I. Tertip, c.2, s.204.

ERTUĞRUL, H., *Kültürümüzü Etkileyen Okullar*, Nesil Yayınları, İstanbul 2002.

MAHMUD CEVAD. *Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı*, Matbaa-i Amire, İstanbul 1338

MUTLU, Ş., *Osmanlı Devleti’nde Misyoner Okulları*, Gökkuşbu Yayinevi, İstanbul 2005.

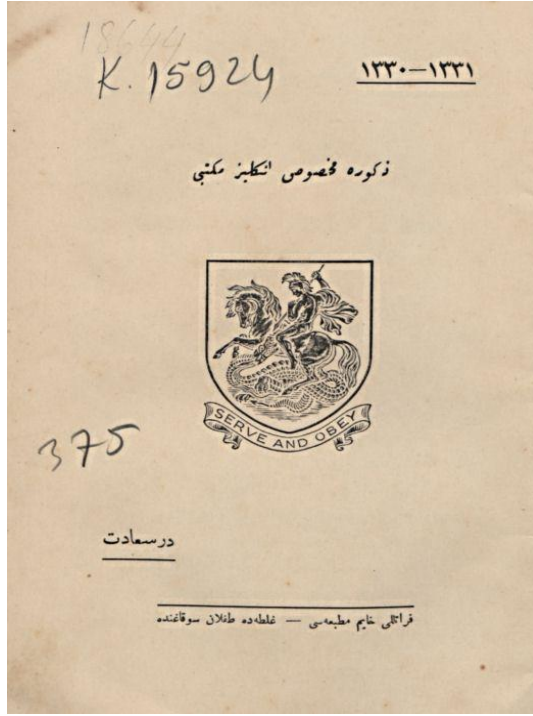
HAYDAROĞLU, İ. P., *Osmanlı İmparatorluğu’nda Yabancı Okullar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

SEZER, A., *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar(1923-1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

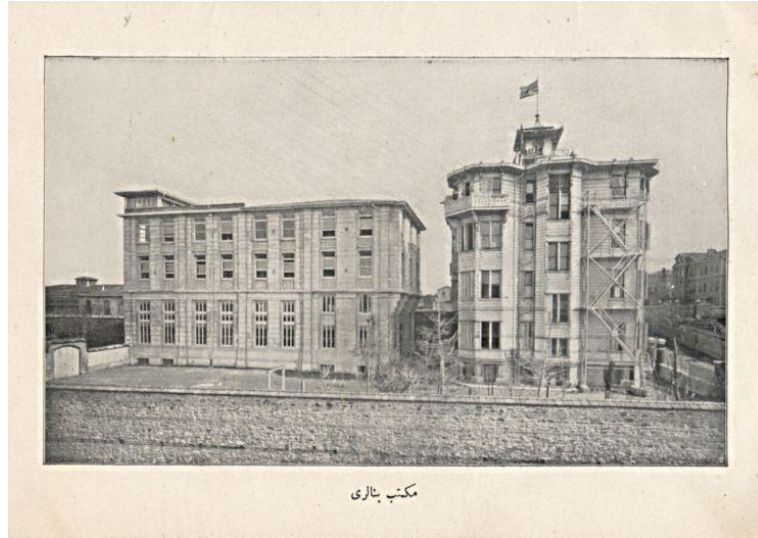
VAHAPOĞU, M. H., *Osmanlı’dan Günümüze Azınlık ve Yabancı Okullar*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1990.

Zükura Mahsus İngiliz Mektebi, Dersaadet, 1330-1331.

Ekler

Klişenin altındaki İngilizce ifade: "Hizmet ve İtaat"

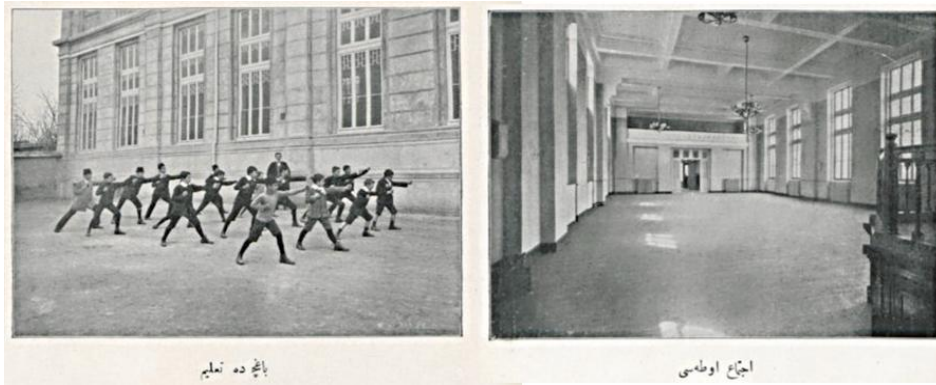
Mektep Binaları

Yatak Odası, Yemek Odası

Resim Dershanesi, Birinci Sınıf

Bahçede Talim, İçtima Odası